

lémák lényegét, ezt kapcsolatba tudják hozni már meglévő ismereteikkel, el tudják dönteni, hogy a megoldáshoz milyen további információkra van szükség, és tudják, hova kell fordulni ezek megszerzéséért.

A szakmai információszoigáltatás elsőrendű bázisa a főiskolán a főiskolai, a munkahelyen a munkahelyi szakkönyvtár. Az üzemmérnöképítéshez kapcsolódó főiskolai könyvtárak tehát szintén nem elégedhetnek meg a "tananyag" gyűjtésével, hanem az oktatás és kutatás igényeivel összehangolt szolgáltatásaikkal a tudományos gondolkodásra való nevelés műhelyeivé kell válniuk.

Sajátos könyvtári feladatként egyrészt meg kell ismertetniük a hallgatókat a szakkönyvtárak szervezetével, szolgáltatásaival, a könyvtárhasználat módszereivel, másrészt támogatniuk kell a hallgatókat önállóan megoldandó feladataik elkészítésében. A gondosan megválogatott, tervszerűen fejlesztett könyvtári állomány a nélkülözhetetlen bázis, a hangsulynak azonban az igényekhez rugalmasan alkalmazkodó, színvonalas szolgáltatásokon kell lennie, amelyekben keresztül a műszaki főiskolák könyvtárai az oktatási folyamat szerves részeivé válnak.

A Magyar Izraeliták Országos Könyvtára

SCHEIBER Sándor

AZ ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ INTÉZET KÖNYVTÁRA

Az Országos Rabbiképző Intézet 1877. október 4-én nyitotta meg kapuit. Már előtte szükség volt arra, hogy könyvtárral szereljék fel. 1871. július 9-én hunyt el Lelio DELLA TORRE, a páduai Rabbiképzőn a talmud és decizorok docense. A zsoltárokat és az imádságos könyvet fordította olaszra. Ennél nagyobb érdeme, hogy értékes kézirat- és könyvtárat gyűjtött össze. Ez a gyűjtemény különösen kéziratban, ősnymtatványokban és antikvárokban volt gazdag. Összesen 1404 tételt tartalmazott. (1) KAUFMANN Dávid profeszor, az Intézet első könyvtárosa - maga is könyvgyűjtő - 1877 júliusában vette át. Ehhez járult az 1876-ban elhalálozott OPPENHEIM Dávid nagybecskereki rabbi könyvtára, amely az ujjab zsidó irodalom termékét tartalmazta. A kettő együtt kb. 5000 kötetet tett ki.

Ez a kiindulási állomány az idők folyamán a következő gyűjteményekkel gyarapodott:

EHRlich Ede nagyvárad i rabbi (megh. 1882. márc. 22.) az Intézetre hagyta 2330 kötetét.

HOCHMUTH Ábrahám veszprémi főrabbi (megh. 1889. jun. 10.) könyvtárát ugyancsak az Intézetre testálta.

BRILL Sámuel Löw pesti rabbinak, az Orsz. Rabbiképző Intézet tanárának (megh. 1897. ápr. 8.) könyvtárát, amely régi, ritka nyomtatványai-val tünt ki, a pesti Szentegylet és néhány magános megvásárolta és az Intézetnek ajándékozta. A 2510 kötetet külön kezelték, s csak napjainkban olvastottuk a Nagykönyvtár állagába. Körültekintő könyvvásárlásaira fényt vet az L. Zunzzal való levélváltása. (2)

BLOCH Mózes, az Orsz. Rabbiképző Intézet első elnöke (megh. 1909. aug. 10.) végrendeletileg az Intézetre hagyományozta a könyvtárát. Ez különösen haláchikus anyagban és a rezponzum-irodalomban volt jelentős.

1917-ben a könyvtár állaga 34 416 kötetet tett ki. (3)

A németek az épületet már az első napon, 1944. márc. 19-én, megszállták és koncentrációs táborrá alakították. (4) Eichmann személyesen látogatta meg a könyvtárát, magával vitte kulcsait és katalógusköteteit. Idő és vagon hiányában azonban csak azt a két szakot szállította el, amely a magyar zsidóság történetét tartalmazta. A végcél egy Németországban felállítandó Zsidókutató Intézet lett volna. A könyvek Prágáig jutottak el, onnan egy részük visszakerült a felszabadulás után.

Budapest ostromának utolsó napjaiban bomba hullott a könyvtárra, s az egész traktus a II. emeletről az I. emeletre zuhant. Onnan mentettük ki a megmenthetőket. A kéziratok és ősnymtatványok sziklapincében őrződtek meg. A hiányok pótlására számos hagyatékot szereztünk meg. (5)

A PESTI IZRAELITA HITKÖZSÉG KÖNYVTÁRA

1921-ben nyílt meg. Alapját KELLER Józsefnek, a Rumbach utcai zsinagóga kántorának - a talmudi irodalomban kiemelkedő - könyvhagyatéka vetette meg. Ehhez járultak a következő gyűjtemények: BACHER Vilmosnak, az Orsz. Rabbiképző Intézet igazgatójának (1850-1913) könyvtára; SCHÓN Dávid hittanár (1851-?) könyvgyűjteménye; KOHN Sámuel pesti főrabbi (1843-1920) hagyatéka; FRIEDLIEBER Ignác, volt szolnoki rabbi, később pesti vallástanár (1847-?) könyvtára.

A 8000 kötetnyi könyvtár először a Dohány utcai zsinagóga egyik emeleti termébe került, majd 1936-ban a Wesselényi utca 44. szám alatti iskolába. Akkor már 13 105 kötetre rugott. Ebből 5500 kötet hebraica, a többi judaica. A magyar nyelvű judaica 1300 művet tett ki. (6)

A felszabadulás után a Hitközség vezetősége beszállította WEISZ Miksa rabbi (1872-1931) gazdátlanul maradt könyvtárát és beolvasztotta állományába. Ugyanezt tette a PIH Fiugimnáziumának - a modern héber irodalomban gazdag - könyvtárával. A hitközségi könyvtár 1950-ben az Orsz. Rabbiképző Intézet épületébe került, és egyesült vele, Magyar Izraeliták Országos Könyvtára néven.

KÉZIRATOK

Kézirattárunk számos olyan kódexet tartalmaz, amely az egyetemes zsidó tudomány érdeklődésének előterében áll:

- TÁNCHUM b. Jóséf Jerusálmi - amint neve is mutatja - Jeruzsálemben élt a XIII. század közepén. Testes szótárt irt Májmoni Misné Tórájához. A mi példányunk hét kötetes, benne Neubauer Adolf, majd Büchler Adolf kezdték kijegyezni forrásait. Egy-egy betűjét korábban disszertációkban mutatták be. (7) Kritikai kiadását most készíti sajtó alá Hadassa SHAY. (8)
- A Petách Debáráj c. grammatikai mű margóján olvasható a Szindbáb-mese héber verziója. Szövege nemrég került kiadásra. (9)
- Van példányunk Juda HALLÉVI, a középkor legnagyobb héber költője Divánjából.
- Gyűjtőkötet található a SÁBBÁTÁJ CEVI álmissiásra vonatkozó iratokból.
- Nálunk van Saul MORTEIRA amszterdami rabbi (XVII. század) autográf prédikációinak öt kötete (Givát Saul). Tanítványai közé tartozott Spinoza is. Tagja volt annak az egyházi bíróságnak, amely Spinozát kiátkozta.
- Teljes példányunk van Ábrahám FARISSOL bibliamagyarázó és geográfus Mágén Ábrahám c. vitairatából, amelyből eddig csak egyes fejezetek jelentek meg. Ugyancsak az ő másolatában van meg a ferrarai Immánuel Norsa védekezése Ábrahám Ráfáel da Finzivel szemben a sok port felvert cause célebre-ben. Az irat a közeljövőben jelenik meg. (10)
- Korai kézirat van birtokunkban a peszáchi Haggádából, arab szövegekkel.

A sort tetszés szerint lehetne folytatni. - Külföldi nagy könyvtárak és kuttatók gyakran fordulnak hozzánk mikrofilmekért.

ŐSNYOMTATVÁNYOK

Tizenkét héber ősnymtatvány van könyvtárunkban. (11)

- LÉVI b. Gerson Tórákomentárjában, amelyet Mantuában nyomtak 1480 előtt, van egy cédula Blau Lajos irásával: "Dr. Kun Lajos tábori rabbi adománya (Coneglianóban találtatott 1917 őszi harcok idején). 1918. május 30."
- Van egy négylapos töredékünk MÁJMUNI Misné Tórájának ismeretlen kiadásából (spanyol, 1480 körül). Ebből további lapok találhatóak a kopenhágai Simonseniában, a New York-i Jewish Theological Seminary of America könyvtárában és a cambridge-i genizában. (12)
- NACHMANIDES Tórákomentárából is van ép példányunk (Nápoly, 1490); hátsó védőlapját egy Tóra-töredék szolgáltatta. Deutsch Sámuel ajándékozta könyvtárunknak. (13)
- MÁJMUNI Misna-komentárja szép példánnyal szerepel (Nápoly, 1492).

Ezeket az ősnymtatványokat korszerűen restauráltattuk és bőrbe köttettük a Claims Conference és a Memorial Foundation for Jewish Culture támogatásával.

ANTIKVÁK

Számos ritkaság, sőt unikum is akad antikváink között.

- Tórát Kóhánim (Konstantinápoly, 1505 után). Csak egyes példányok maradtak meg belőle. A teljes könyvet sohasem nyomtatták ki. Habermann, aki különben a mi példányunkról nem tud, csak 42 lapot jelez belőle, a miénkben 86 van. (14)
- MÁJMUNI Misné Tórájának 3. kiadása - editio rarissima - könyvtárunk egyik kincse (I-II. Konstantinápoly, 1509)
- BOMBERG Dániel az egész Talmudot kinyomatta Velencében 1520 és 1522 között. Ez a kiadás csaknem teljességében áll polcunkon.
- A XVI. század elején Fanóban nyomott Szelichot (Bünbánati imádságoskönyv) unikum. Nincs másutt példány.

Magyar művelődéstörténeti szempontból említésre méltók a következő művek:

- CAMPENSIS Zsoltárfordításának 2. kiadása (Psalmorum omnium ... interpretatio. Velence, 1533.). Benczédi Székely István forrása volt.

- MÜNSTER Bibliája (Basel, 1534-35.) Méliusz és Károli Gáspár használták.
- ALBO Ikkarim-ja (Velence, 1544.). Mélisz elveszett vitairatának forrása.
- SÁMUEL DI MEDINA responzumai, amelyek fényt vetnek az 1526 után a Balkánra vetődött magyar zsidók életére.

A MAGYARORSZÁGI HEBRAICA

Az utolsó évtizedben külföldön is komoly érdeklődés mutatkozik a magyarországi hebraica iránt. A jeruzsálemi Héber Egyetem bibliográfiai folyóirata, a Kirját Széfer, több bibliográfiát közölt egyes magyar városok héber nyomdáinak termékeiről. Az összeállítások nem lehettek teljesek, mert sehol sem rendelkeznek az egész anyaggal. A legtöbb a mi könyvtárunkban van, nélküle a feladat megoldhatatlan. Kéziratban elkészítettük mint kísérletet, de még ki kell egészítenünk. Addig nem adható ki, míg a külföldi nagy könyvtárak anyagát át nem vizsgáltuk. Egyelőre részleteket bocsátunk közre. Így pl. a mi könyvtárunk anyaga alapján összeállításra kerül a budai egyetemi nyomda héber nyomtatványainak jegyzéke.

KÖNYVTÁRUNK A KUTATÁS SZOLGÁLATÁBAN

Könyvtárunk rendelkezésére áll a belföldi és külföldi hebraistáknak. A nemzetközi könyvkölcsönzés útján számos könyvtár kér tőlünk különösen magyarországi kiadványokat. Külföldi kutatók gyakran jönnek megtekinteni gyűjteményünket, vagy a helyszínen kívánnak dolgozni. A magyarországi zsidó folyóiratokból olykor csupán nálunk maradt példány. (15)

Ezt a segítséget a jövőben is nyújtani kívánjuk a hozzánk fordulóknak.

J E G Y Z E T E K

1. Catalogue de la bibliothèque hébraico-judeique de feu Lelio Della Torre. Padova, 1872.
2. BLAU Lajos: Brill Sámuel Löw. Bp. 1902. 100-104.p.
3. KLEIN Miksa. MZsSz. 34. 1917. 186-195.p.
4. Lásd most BRAMER Frigyes emlékezését: Koncentrációs tábor a Rabbiképző épületében. MIOK Évkönyve 1971/72. 219-228.p.
5. SCHEIBER Sándor: Magyar Könyvszemle. 86. 1970. 233-235.p.

- A megszerzett hagyatékok: BLAU Lajosnak, az Intézet volt igazgatójának (1861-1936) levelezése; FISCHER Gyula pesti főrabbi (1861-1944) kéziratok hagyatéka és levelezése; FRIEDMAN Dénes ujbpesti főrabbi (1903-1944) könyvtárának maradványa; GOLDBERGER Izidor tatai főrabbi (1876-1944) könyvtárának maradványai; GUTTMANN Mihály, az Intézet igazgatója (1872-1942) a Zsidókutató Intézetben lebombázott könyvtárának maradványa; HALPERT Salamon tapolcai főrabbi (1903-1944) könyvtárának maradványa; HELLER Bernát professzor (1871-1943) könyvtára, kéziratok hagyatéka és levelezése (mindez külön szobában nyert elhelyezést); KOHN Zoltán, a PIH tanfelügyelője (1902-1944) könyvtárának maradványai; LŐW Immanuel szegedi főrabbi (1854-1944) jegyzeteinek és levelezésének egy része; PFEIFFER Izsák monori főrabbi (1884-1945) könyvtárának töredéke; SINGER Leó várpalotai főrabbi (1877-1944) tekintélyes részében megmentett könyvtára (amely letétként került Intézetünkbe).

6. FÉNYES Mór, Szombat. 10. 1937. Jubileumi szám. 27-29.p.
7. LŐWINGER S., Hoffer-Emlékkönyv. Bp. 1940. Héber rész. 50-51.p.
8. SHAY, H. Leshonenu, 33. 1969. 196-207, 280-296.
9. EPSTEIN, M.: Tales of Sendebor. Philadelphia, 1967.
10. SCHEIBER, A. Armarium. I. 1973.
11. SAJÓ G. - SOLTÉSZ E.: Catalogus Incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur. II. Bp., 1970. 1302.p.
12. SCHEIBER Sándor, Magyar Könyvszemle. 89. 1963. 326-327.p.
13. SCHEIBER Sándor: Héber kódexmaradványok magyarországi kőtestáblákban. Bp. 1969. 159.p.
14. HABERMANN, A. M.: Areshet 3. Jerusalem, 1961. 103.p.
15. Jegyzékét összeállítottam: Kirját Széfer 32. 1957. 481-494.p.

Három nagykönyvtár társasráktára Törökbálinton

WALLESHAUSEN Gyula

Nagykönyvtáraink többségének szorongatott helyzete közismert: a dolgozók egymás hegyén-hátán aprócska, sötét szobákba zsufolódva, egymástól könyvényire katalogizálnak, decimálnak, tájékoztatnak, huzatos folyosón katalógust szerkesztenek, közben kupacokat rakosgatnak földről szekrényre, egyik sarokból a másikba. Az olvasók pedig olykor féllábon ácsorogva, hunyorogva keresgélnek a katalógusokban; a szekrények között féloldalt